

Όταν ο έρωτας μετατρέπεται σε ιδεολογία

Ο Σταντάλ με το «Περί έρωτος» διεισδύει και φωτίζει τις ψυχές των ερωτευμένων ανθρώπων

Της ΟΛΓΑΣ ΣΕΛΛΑ

Αντέδρασε όπως όλοι οι ερωτευμένοι άνθρωποι. Θύλωσε να εκφράσει τις σκέψεις του, τις αμφιβολίες του, τις απορίες του, τις παθίες του, τα ερωτήματά του... Μόνο που αυτός ήταν ο Σταντάλ κι όλα αυτά τα συναισθήματα τα έβαλε στο χαρτί, δίνοντάς μας ένα βιβλίο που όταν πρωτοκυκλοφόρησε πούλησε μόνο 17 αντίτυπα! Το «Περί έρωτος και των διαφόρων σταδίων αυτής της ασθένειας» (όπως είναι ο πλήρης τίτλος του έργου) κυκλοφόρησε το 1822. Τον λόγο όμως της γραφής αυτού του βιβλίου τον εμπνεύσθηκε ο Σταντάλ το 1818-19. Ζει ήδη στην Γαλλία; η στρατιωτική του σταδιοδρομία έχει τελειώσει μαζί με την πορεία του Ναπολέοντα, το 1814, και ο Σταντάλ βιώνει μια βαθιά προσωπική κρίση, μια μεταίωση. Το φως και τη διέξοδο τα βρίσκει στο Μιλάνο και στο πρόσωπο της ωραίας Μαρτίνας Ντεμπούσι, τη Μιτίντν όπως την αποκαλεί ο ίδιος, χωρισμένης και πληγωμένης. Είναι μια γυναίκα «έπι μόνον υφείλο αλλά και εξαιρετικά υπερέφανη, με υψηλό φρόνημα, γενναίο χαρακτήρα και μεγάλη ευαισθησία». Δεν την αφήνουν ασυγκίνητη τα αισθήματα που της δείχνει ο Σταντάλ και πιστεύει ότι «εκείνος ο πατέρας και διδύμος όμορφος Γάλλος διέφερε από τους επιρριμένους Μελάντζους που την πολιορκούσαν με ανούσια και κακόγουστα κομπλιμέντα».

Η απογοήτευση

Μόνο που το πάθος του και ο ενθουσιασμός του φέρνουν το αντίθετο αποτέλεσμα και γρήγορα κάνει την εύνοια της όμορφης Μιτίντν. Προσπαθεί απειλησμένη να την επαναπροσγγίσει και κάνει τη μία αδεξιότητα πάνω στην άλλη. Η πόρτα της Μιτίντν κλείνει οριστικά. Μόνος δρόμος και μόνη διέξοδος για τον Σταντάλ είναι το γράψιμο. Στις σελίδες αυτού του πρώτου έργου του (όλα τα μεγάλα έργα του τα έγραψε αργότερα) μεταφέρει σκέψεις και σπαργανόδεξες ψυχαναλυτι-

κές διατυπώσεις για τα δύο μέρη μιας ερωτικής σχέσης. Για το πώς αισθάνονται, ποια βήματα κάνουν ώστε να προσγγίσουν το αντικείμενο του πάθους, τι προσδοκούν...

Κατ' αρχάς χωρίζει τον έρωτα σε είδη, σε κατηγορίες: το ερωτικό πάθος τον παιγνιώδη έρωτα, που «δεν είναι ούτε πάθος ούτε απρόοπτο, αλλά συχνά είναι πιο αβρός από τον αληθινό έρωτα, διότι πάντα είναι πνευματώδης» τον σαρκικό έρωτα και τον μεταίωση έρωτα. Είναι φανερά η απελπισία του, ακόμα κι όταν προσπαθεί να γίνει «επιστημονικά μεθοδικός», αφού το κεφάλαιο με τα είδη του έρωτα κλείνει με τη φράση: «σε τούτο το πάθος, αντίθετα με τα περισσότερα άλλα, η ανάμνηση του τι κάποτε φαίνεται πάντα να υπερτερεί του τι μπορεί να φέρει το μέλλον». Για έναν απελπισμένο ερωτευμένο, απλά δεν υπάρχει τίποτ' άλλο! Και στη συνέχεια αφηγείται και κατανομάζει τα στάδια του ερωτικού συναισθήματος και της ερωτικής διαδικασίας μένοντας «ιδιαιτέρα σ' αυτό που ονομάζει «κρυστάλλωση».

«Τρέμω διαρκώς μπν τυχόν έχω γράψει έναν αναστεναγμό εκεί που πιστεύω ότι έχω σημειώσει μια αλήθεια».

επιδη στη «διεργασία του πνεύματος το οποίο, με βάση όσα του παρουσιάζονται, ανακαλύπτει ότι το αντικείμενο του έρωτά του διαθέτει και κανονόγραμμα χαρίσματα». Η εθιμική νίκη, η πεποίθηση ότι όλα μπορούν να είναι αλλιώς με εκείνητη που επιθυμούμε.

Σαν ένα γράμμα

Μικρά κεφάλαια αποτελούν το σύνολο αυτού του πολυσέλιδου βιβλίου. Σαν μικρές μερολογιακές καταγραφές, όπως γράφουμε ένα γράμμα που ποτέ δεν θα σταλείσει για να τακτοποιήσουμε τις σκέψεις μας. Και ανάμεσα τους σκιαγραφούνται ήθη, πτυχές, συμπεριφορές εκείνης της εποχής, εκείνων των ανθρώπων, των ανθρώπων που γνώρισες και συναναστράφηκες ο Μπαλζάκ.

Των ανθρώπων, και των γυναικών, οι οποίες «προτιμούν τα συναισθήματα από τη λογική. Είναι πολύ από: επειδή, εξαιτίας των άκαρπών εθίμων μας, δεν έχουν την ευθύνη για καμιά από τις οικογενειακές υποθέσεις, η λογική

δεν τους είναι ποτέ χρήσιμη, δεν την αξιολογούν ποτέ αναγκαία για κάποιο πρόβλημα». Μην ξεχνάτε, βρισκόμαστε στα 1820 περίπου και παρ' όλα αυτά ο Μπαλζάκ δεν έχει πρόβλημα να παραδεχθεί ότι οι γυναίκες τα καταφέρνουν πολύ καλύτερα από τους άνδρες και στους τομείς με τους οποίους δεν καταπνάνονται. Αλλά και στον έρωτα, λέει ο Σταντάλ, «όλοι οι διανοητικοί μηχανισμοί που διαμορφώνουν τα στάδια της γέννησης του έρωτα είναι σ' αυτές πιο τρυφεροί, πιο συνεσταλαγμένοι, πιο αργοί, λιγότερο απορροστικοί υπόλοιποι, επομένως, μεγαλύτερα τόση για

τη σταθερότητα». Ο Σταντάλ κατοφείγει σε παραδείγματα, φροντίζοντας να μην εκθέτει τα πρόσωπα στα οποία αναφέρεται.

Βασίζεται στην εμπειρική παρατήρηση και τη συνδυάζει γοητευτικά με την τρυφερά «ανατομία» της ανθρώπινης ψυχής και συμπεριφοράς. Και τρέμει μπάνος προσδοχεί. Μάλιστα με κάτι απ' όσα γράφει φανερωθεί ο δικός του πάθος, το δικό του βόσαιο, το δικό του μυστικό: «Καταβάλλω κάθε δυνατή προσπάθεια για να είμαι στεγνός. Θέλω να επιβάλω σιωπή στην καρδιά μου, που νομίζει ότι έχει πολλά να πει. Τρέμω διαρκώς μπν τυχόν έχω

Info

Το «Περί έρωτος» του Σταντάλ, σε μετάφραση Εφώς Κορομηλά, μόλις κυκλοφόρησε από τις εκδόσεις «Ποτάμι».

Αριστερά: Μαρξ Σαγκάλ, «Το νεύνημο ζαλιέρ» (1927), ιδιωτική συλλογή. Επίνω: Ο Σταντάλ υπήρξε ένας απελπισμένος ερωτευμένος και καρπός αυτής της συναισθηματικής κατάστασης υπήρξε το «Περί έρωτος».

γράφει έναν αναστεναγμό εκεί που πιστεύω ότι έχω σημειώσει μια αλήθεια».

Δοκίμιο

Το «Περί έρωτος» δεν είναι ούτε μυθιστόρημα ούτε αυτοβιογραφία, αν και πολλά χρόνια μετά τη γραφή του οι αναλυτές και οι μελετητές του Σταντάλ διαφωνούσαν για το πού ακριβώς θα το κατατάξουν. Ο ίδιος το χαρακτήρισε ως εξής: «Ονόμασα το δοκίμιο αυτό βιβλίο ιδεολογίας. Στόχος μου ήταν να δείξω ότι, καθώς λεγόταν «Ο Έρωτας», δεν ήταν μυθιστόρημα και, προπαντός, δεν ήταν ψυχαναλυτικό μυθιστόρημα». Ζητάει συγγνώμη για τη νέα λέξη που έπλασε, την ίσως οδόκαμη λέξη «κρυστάλλωση», αλλά «καρπός τούτη τη λέξη, η οποία εκφράζει το βασικό φαινόμενο της τρέλλας που αναορύεται έρωτας, τρέλα η οποία προσφέρει στον άνθρωπο τις μεγαλύτερες απολαύσεις που δόθηκε στα όντα του είδους του να γένονται στη γη...», γράφει, και συνεχίζει να καταγράφει τις ψυχικές διακυμάνσεις ενός ερωτευμένου ανθρώπου, παίρνοντας αναμνηστικά ως παράδειγμα τον εαυτό του.

Δοκίμιο, αυτοβιογραφία ή αυτοβιογραφικό δοκίμιο, το σίγουρο είναι ότι ο Σταντάλ μας άφησε ένα κείμενο όπου καταγράφει τη συμβατική στις ψυχές των ερωτευμένων ανθρώπων. Μια μορφή λογοτεχνίας, ρεπορτάζ, αφήγησης και εξομολόγησης μαζί. Εύκαιρηνές και γι' αυτό γοητευτικό. Πόσο μάλλον όταν αφορά το συναισθήματα που αποκαλεί και «φροσινίζα» όλους τους ανθρώπους, παντού και πάντα.